

LIBRARIU JACOBI KATIN

BRAHMAN
ȘI
PARIA

DHAN GOPAL MUKERJI

BRAHMAN
ȘI
PARIA

Traducere din limba engleză

Ciprian Nițșor

 Sens

Arad, 2017

Cuprins

<i>Despre autorul acestei cărți</i>	5
Partea I: BRAHMAN	11
1. Copilăria.....	13
2. Sora mea mai mică.....	37
3. Sfântul.....	50
4. Inițierea	64
5. Pelerinajul meu. Benares.....	75
6. Pelerinajul meu. Munții.	85
7. Șalul de cașmir.....	100
8. Idolii.....	107
9. Preotul	114
10. Vândând șaluri.....	121
11. Nunta fratelui meu.....	130
12. Orient și Occident.....	144
Partea a II-a: PARIA	153
1. Inițiere în America.....	155
2. „Prietenii” mei socialiști.....	174
3. Al doilea an de universitate	191
4. Câte ceva din viața lui Frank.....	207
5. Care este răspunsul?	230
6. Pe câmpurile Californiei	240
7. Spiritism	256
Epilog.....	269

1. Copilăria

Sunt hindus dintr-o familie de Brahmani și am fost născut și crescut într-un mic sat de lângă Calcutta. Cu toate că prima parte a vieții mele a semănat cu aceea a altor copii din casta mea, găsesc că în încercarea de a o descrie cititorului englez, mă aflu într-o dilemă. Firul narativ, atât de firav cât este, pare să ceară o întrerupere continuă pentru a explica însemnătatea reală a incidentelor simple din copilăria și tinerețea mea – simple, vreau să spun, în experiența hindusă. Dar au existat atâtea neînțelegeri legate de India, mai ales în ce privește educația noastră și obiceiurile sociale, încât sunt tentat să pun firul narativ pe planul secund în favoarea a ceea ce prietenii mei occidentali numesc „gustul oriental pentru filosofarea vagă”.

Viața indiană nu poate fi înțeleasă nici măcar cu o justete moderată, dacă fundalul ei constant de gândire religioasă rămâne nerealizat. Aceasta este diferența dintre punctul de vedere al celui mai umil hindus și un pictor atât de strălucit al vieții indiene cum este domnul Kipling. Folosesc cuvântul pictor cu bună știință, pentru toate lucrurile pe care un ochi le poate cuprinde, pe care domnul Kipling nu numai că le vede dar le și transmite pe de-a-ntregul. Cu toate acestea, nimeni, cu excepția unui hindus, pentru care religia patriei sale este mai reală decât toate aspectele sale materiale la un loc, nu poate înțelege viața hindusă din interior. Dar aici intervine dilema – transmiterea acestor lucruri într-o manieră compatibilă cu ideea occidentală despre cum trebuie să fie

o carte. Mă tem că este imposibil. Cu toate acestea, când am ajuns în America am întâlnit, cum veți afla dacă mă veți urmări până acolo, un lucru care joacă un mare rol în polemica, dacă nu chiar în filosofia americană – mă refer aici la „lada pentru săpunuri”.¹ Iar când cititorul meu occidental mă va vedea urcat pe această umilă platformă pentru a-i cita și explica pe înțelepții noștri, contez pe un grad de simpatie față de efortul meu de a prezenta o impresie mai directă și mai intimă asupra vieții orientale.

*
* *

Când privesc spre trecut și încerc să-mi rememorez primele impresii, mi-amintesc că cea mai intensă experiență a copilăriei mele a fost forța teribilă a chipurilor. Din ziua în care conștiința mi s-a trezit, am văzut chipuri, peste tot chipuri, și am remarcat totdeauna ochii. Era ca și cum întreaga rasă hindusă trăia în acei ochi. Pe măsură ce am crescut, pe oriunde am mers în călătoriile și pelerinajele mele, am continuat să simt miracolul chipurilor, al chipurilor naturii, ale animalelor, ale oamenilor. Era o întreagă procesiune de idealuri și dorințe care se desfășurau înaintea mea atunci când priveam aceste chipuri și în spatele fiecăruia am surprins sclipirea unui gând și am început să-mi formez o idee despre persoana respectivă.

¹ Pe care obișnuiau să se urce, în stradă, oratorii populari. (N. tr.)

A doua mea amintire este jungla. Casa noastră era situată la marginea pădurii, nu departe de oraș. Serile, după ce se stingeau luminile, obișnuiam să stăm la ferestrele deschise și să privim spre pădure. Îmi amintesc în mod special de o seară, cu toate că trebuie să fi fost un copil foarte mic pe atunci. Priveam lung spre întunericul de afară, când am văzut ceva ce-mi părea a fi o mână uriașă împodobită cu bijuterii. Această mână, cu inele care străluceau pe toate degetele ei, venea încet înspre mine din junglă. Mișcarea mâinii în întuneric era intensă și înspăimântătoare. Am țipat de frică și mama, punându-și brațele în jurul meu, spuse:

– Nu-ți fie teamă, copilașul meu. Aceia sunt doar ochii vulpilor, ai șacalilor și ai altor mici locuitori ai junglei care vin și pleacă la treburile lor.

Eram impresionat de forța extraordinară a vieții, și urmăream în liniște fantasticele mase negre ale copacilor întunecați cu goliciunea care se întrezărea în jurul lor și cu nenumărații licurici care zburdau în jur. Bunicul, căruia îi plăcea să declame versuri, spuse: „Pământul își râde de stele aprinzându-și lampioanele” și în cele din urmă, mângâiat și liniștit, mă lăsai pus în pat.

Locuiam nu departe de un oraș de lângă Calcutta – bunicul, tata, mama, frații, surorile mele și eu. Cum eram Brahmani, aveam grijă de templul satului care se afla în familia noastră de generații. Eram cel mai tânăr și presupun că aveam o fire curioasă, căci bunicul obișnuia să spună că puneam mai multe întrebări decât oricare alt copil din câți a întâlnit. Poate că tocmai de aceea observam și păstram

în memorie multe detalii din viața de zi cu zi care pentru majoritatea copiilor hinduși trec neobservate sau sunt repede uitate.

Îmi amintesc fiecare oră a ritualului nostru, iar în India există un ritual pentru fiecare oră din zi; un ritual pentru familiile de Brahmani, precum noi, și un ritual pentru țărani și meșteșugari. Membrii familiei mele, orașenii, lucrătorii câmpului, numeroșii cerșetori – cu toții urmau un străvechi și complex stil de viață, de la răsăritul impetuos, trecând prin amiaza înflăcărată, până la căderea grea a nopții și a liniștii. Îi auzeam înainte de ivirea zorilor, pregătindu-se pentru venirea zilei. În junglă elefanții se îmbăiaseră, tigru se retrăsese, și toate animalele mici se întorseseră în vizuinile lor. Atunci auzeam glasul păsărilor cântătoare; întunericul se risipea, soarele venea galopând ca un armăsar de foc, și sute de oameni la porțile templului nostru, pe străzi și pe câmpuri, îi așteptau apariția pentru a-l saluta. Pe vremea când eram prea mic pentru a ieși singur din casă obișnuiam să-i urmăresc de la ferestrele noastre. Își ridicau mâinile și cântau versurile care de patru mii de ani au salutat zilnic răsăritul Soarelui în India:

O, floare a liniștii matinale, tu care hoinărești pe cărări fără fir de praf și fără nicio urmă de picior omenesc, arată-ne calea zorilor și fii susținătorul cauzei noastre înaintea Dumnezeului care tace!

Mai târziu treceau școlarii cu mâinile pline de flori. Le aduceau la templul nostru în drumul lor spre școală, și le țineau cu grijă, fără să le miroasă parfumul, căci lucrul acesta ar fi însemnat o pângărire a jeftei divine. În mersul lor, repetau:

*Veniți, să adunăm flori pentru templu! Vântul are murmurul unei tăceri pe care-am auzi-o!
Ființele înaripate și cele cu patru picioare dansează pentru a marca ritmul pașilor tăcerii.*

Pătrundeau în templu și lăsau florile în mâinile fratelui meu, care era la vremea aceea preotul însărcinat cu îngrijirea lui, pentru a merge apoi la școală cântând:

Cu mâinile cufundate în culorile muzicii și înțelepciunii, binecuvântează-ne, o, Zeiță a Cunoașterii!

Pe măsură ce ziua avansa, apăreau și cerșetorii, cântând și cerând de mâncare sau câte un bănuț. Când am crescut mai mare mi s-a trezit un viu interes pentru acești oameni de care sunt pline străzile satelor Indiei, mai ales vecinătățile templelor. Îmi amintesc cum cântau din ușă în ușă, deseori oprindu-se pentru a vorbi cu unul sau cu altul. Un bătrân care venise la noi acasă și primise un bol de orez de la sora mea mi-a oferit, în timp ce mânca, definiția adevărului. „Dacă pui toate faptele bune ale oamenilor pe un taler și

căutarea adevărului pe celălalt taler, cel din urmă va cântări totdeauna mai greu. Adevărul este ceea ce ține lumea laolaltă. Adevărul este ceea ce hrănește universul din inima lui, așa cum copilul este hrănit de pieptul mamei.”

Trebuie să fi fost încă un copil foarte mic atunci când am învățat să-l privesc pe omul cu felinar, care înainte de lăsarea serii venea pe cărările satului nostru pentru a aduce binecuvântarea în fiecare casă. Mă furișam afară și-l ascultam intonând aceste cuvinte: „O, Doamne, fie ca bunătatea să măture orice răutate de pe pragul acestei case.”

În casa noastră mama era prima care se deștepta dimineața. Se trezea pe la ora cinci și rămânea în tăcere, meditând timp de o jumătate de oră pentru a nu tulbura liniștea dimineții. În India o femeie este o zeitate și trebuie totdeauna să fie gata pentru a fi adorată. Îndată ce ne trezeam, noi, copiii ne duceam la ea, ne înclinam înaintea ei și-i curățam praful de pe picioare. În fiecare dimineață îi salutăm pe mama și pe tata. Mamei îi spuneam: „Tu ești Zeița mea, calea mea spre Dumnezeu,” iar tatei, „Tu ești Calea și Sfârșitul. O, tată, învață-mă să găsesc Calea!”

Mama era o femeie foarte simplă. Nu știa să citească sau să scrie. Lucrul acesta ar putea părea ciudat cititorilor occidentali, dar, în India, este în armonie cu educația unei femei de familie bună, iar mama, fiind de școală veche, considera că o femeie care știe să numere dincolo de o sută este prea avansată pentru a fi o adevărată doamnă.

- Nu crezi, îmi spunea ea, că o inimă înțeleghătoare știe tot ce este pe pagina tipărită, dacă nu mai multe? Inima este regele care le știe pe toate și le are pe toate. Capul este doar

palatul lui. Dacă prințul tău e mort, ce folos are un palat pustiu?

Mama era o femeie ocupată, căci în India mama este cea care se îngrijește de copii și educația lor până ce aceștia ajung la vârsta de zece sau doisprezece ani. Eram opt cu totul, avea o gospodărie mare de îngrijit, iar mama nu petrecea niciodată mai puțin de trei ore pe zi în rugăciune și meditație. Cu toate acestea viața și personalitatea ei erau atât de liniștite, datoriile ei erau îndeplinite într-un mod atât de delicat și plin de blândețe, încât atunci când privesc în urmă îmi pare că liniștea și nu energia era forța motrice în casa noastră. Mama știa să gătească și se dedica acestei ocupații, căci gătitul este un act sfânt și este parte a ritualului religios de zi cu zi. La amiază medita și nimeni nu avea voie s-o deranjeze, iar după-amiaza ne recita din memorie fragmente din poemele noastre epice, aceste vechi legende religioase ale Indiei. Ea fusese învățată de mama ei, iar mama ei de către propria-i mamă, și tot așa din generație în generație. Noi ascultam câte o jumătate de oră și apoi repetam ceea ce auzisem. Uneori ne puna pe doi dintre noi să intonăm versurile, alteleori pe unul singur.

Mă tem că eram mai absorbit de imaginile strălucitoare pe care le evocau poveștile cu zei, zeițe și eroi, decât de profunda semnificație religioasă a acelor vechi legende. Cum eram obligat să le învăț pe dinafară, am fost treptat absorbit de semnificația lor lăuntrică, iar când am mai crescut, amintirea chipului mamei pe când ne recita și expresia intensă, deși îndepărtată, a ochilor ei negri păreau să întipărească mai adânc în mine sentimentul valorii

lor spirituale. Avem puține cărți în India, astfel că fiecare mamă e obligată să-i transmită legendele prin viu grai copilului ei, iar el le memorează, de obicei până la vârsta de patrusprezece ani. Până la acea vârstă el are o memorie perfect antrenată, iar aceasta e partea esențială a educației sale timpurii.

În toată copilăria mea – și chiar și după ce am fost în primul meu pelerinaj – mama venea seara la mine pe când eram în pat pentru somnul de noapte și așezându-se la căpătâiul meu, mă întreba despre toate cele ce mi se întâmplaseră în timpul zilei. Apoi îmi spunea:

- Acum e timpul să te culci. E ceva care te-a bucurat în mod deosebit din ceea ce ai trăit astăzi, fiule?

Iar când îi răspundeam, „Da”, adăuga:

- Ei bine, asta a fost prezența lui Dumnezeu care ți s-a făcut simțită.

Cu aceste cuvinte mă lăsa singur pentru noapte.

Este o fericire pentru un copil hindus ca aceste impresii umane și tandre să fie asociate cu învățatura religioasă, căci altfel rugăciunile sale ar putea rămâne prea reci pentru tânăra sa inimă. Eram învățați multe și o voi oferi pe aceasta, despre Dumnezeu, ca pildă pentru caracterul lor:

*În sălbăticia îngrozitoare a începuturilor,
cine a susținut germenul fără de început?
Cine a rătăcit în haosul liniștii? Când apele
au dat naștere pământurilor, secretul vieții s-a
încarnat în ființa care locuiește și în ape și pe
pământ: în țestoasă. Apoi, când pământul*

*s-a-ntărit, țestoasa a dat naștere mistrețului și
din mistreț s-a născut leul, cel de-al doilea cerc
al lui Dumnezeu, din leu s-a născut piticul,
care este animal și om în același timp, iar după
aceea a apărut omul. Mai întâi războinicul,
apoi preotul și în cele din urmă prințul păcii,
Buddha.*

Doar foarte rar, când veneam la mama pentru lecția de la amiază, se întâmpla să-mi spună:

- Fiule, nu vreau să te instruiesc acum; vreau să dorm. Lasă-mi mie ora ta!

Nu-mi plăcea deloc asta și replicam:

- De ce să dormi, când eu vreau să aud povestea minunată a eroilor?

Ea răspundea, zâmbind tandru:

- O, fiule, trebuie să înveți să ai grijă de mama ta: când vei fi bărbat vei avea alte ființe de care va trebui să ai grijă. Și dacă n-o să fii pregătit?

Seara, când tata, stăpânul ei, venea acasă, el își trimitea servitorul la slujnica mamei, pentru a-i spune:

- Stăpânul casei, acum, că s-a îmbăiat și este neprihănit de praful străzii, ar vrea s-o viziteze pe zeița casei, dacă ea îi îngăduie.

Fata în casă, după ce îi transmitea mesajul mamei mele, se întorcea și spunea:

- Soția consacrată te va primi înainte de amurg.

După ce mama stătea de vorbă cu tata, urma meditația ei de seară, care dura o oră.

Ea avea o putere ciudată de vindecare și atunci când eram bolnavi își puna mâinile pe frunțile noastre și spunea drăgăstos: „Nu-i nimic. Nu-i nimic. Nu-i nimic.” Iar când unul din noi se culcase agitat sau cu febră, cât de bine mi-o amintesc venind la el și spunându-i să-și repete lui însuși aceste cuvinte, până când adormea mângâiat și împăcat. Într-o zi, sau uneori în două, se făcea bine. Vecinii își aduceau la ea copiii bolnavi, iar ea le spunea să-și repete în gând „Nu-i nimic. Nu-i nimic. Nu-i nimic.”, cerându-i lui Dumnezeu să-i facă bine. Acest apel la subconștient joacă un rol important în viața copiilor hinduși. În India, o mamă îi va repeta copilului ei de patru ani: „Spune-ți că ești curajos, că ești infinit. Nimic nu-ți poate fi dat și nimic nu-ți poate fi luat.” Aceste două fraze cresc în mintea copilului. Iarși, el este învățat că trebuie să-și controleze conștiința și să învețe arta inconștientului; de aceea el trebuie să învețe să-și fixeze conștiința asupra următorului gând, spunându-și: „Sunt liber, sunt curajos, sunt perfect.”

Poate că n-ar fi de prisos să explic aici pe scurt concepția hindusă asupra spiritului omenesc, atât de des un mister pentru inteligența occidentală. Căci hindușii separă spiritul în două. Partea conștientă a spiritului servește cafeaua la ora opt, ia trenul la ora nouă și apoi aleargă prin viață făcând o agitație teribilă, pe care o numește „a faptui”. Partea inconștientă a spiritului este partea eternă a noastră – sufletul. Conștientul pare a fi fost creat de către inconștient pentru a-i îndeplini scopurile. Așadar, dacă copilul își spune neîncetat „sunt infinit”, spiritul său ajunge treptat să se simtă infinit, iar partea inconștientă, care este eul lui infinit,

se identifică treptat cu acea conștientă și cele două devin una singură. În India toate rugăciunile precum „Poartă-mă de la ireal la real; de la moarte la imortalitate” sau „N-am fost niciodată născut; n-am să mor niciodată,” ghidează partea conștientă spre sentimentul imortalității, care este inerent naturii inconștientului. Așadar în cursul unei asemenea meditații, partea conștientă și cea inconștientă se întrepătrund și se confundă între ele.

În India copiii sunt învățați religia fără ca ei să-și dea seama. Scopul religiei, sau mai degrabă scopul vieții este a face să înflorească în sufletul nostru prietenia frățască, iubirea și spiritualitatea. Ritualul de zi cu zi este precum antrenamentul în viața militară. Soldații sunt antrenați continuu, nu pentru că antrenamentul are vreo însemnătate în sine, ci pentru că-i ține pe soldați în formă, iar în momentul bătăliei ei sunt pregătiți. Același lucru se petrece și cu ritualul, în ce privește fibra morală a omului. Religia noastră hindusă nu are nicio dogmă, dar are un ritual care servește la două scopuri: exersează sufletul, și prin intermediul simbolismului îl conduce la o experiență spirituală. Întreaga civilizație a Indiei este astfel organizată pentru a iniția toate ființele într-o experiență spirituală. Mama obișnuia să spună: „Ritualul este o cale plină de flori prin care îi înveți pe cei mici să se supună legii.”

Am fost învățat regula noastră de aur: „Până când și dacă nu vei trata oamenii și toate creaturile vii cu aceeași considerație cu care vrei să fii tratat tu însuși, nu ai atins conștiința religioasă.” Buddha spune același lucru: „Nu este suficient să te refugiezi în înțelepciune. Refugiază-te într-o frăție activă, și vei găsi bucuria.”